

1) in articulo mortis, quando confessarius melius instructus deest;
2) in necessitate *simili*, ut, „si christiani apud infideles captivi non haberent nisi unum sacerdotem ignarum et indoctum . . . , quia illa etiam reputatur necessitas moraliter extrema“: Lugo l. c.;

3) secundum eundem Lugo „ex hoc capite excusari possunt saepe praelati, qui in aliquibus oppidis exiguis et remotis praeficiunt parochos indoctos; hoc enim plerumque faciunt, quia non inveniuntur alii . . . qui velint hanc curam suscipere. Unde quum aliter non possit illis ovibus subveniri, ut suppono, melius est, quod habeant confessarium indoctum, quam quod omni remedio prorsus destituantur. Deberet tamen praelatus admonere parochum de defectu scientiae, quem patitur, et de obligatione, quam habet, comparandi, si possit, doctrinam necessariam ad suum ministerium obeundum. *Hanc obligationem enim semper habet parochus, licet praelatus ob necessitatem ovium excusetur aliquando mittendo ministrum minus sufficientem*“.

⁴⁴¹ Ad IV. et V. Quantopere Ecclesia velit, ne unquam studium theologiae moralis et casuisticae intermittatur, ostenditur ordinatione saepius inculcata, qua cautum est, ut non solum apud sacerdotes saeculares, sed etiam apud sacerdotes regulares in cura animarum occupatos frequentes habeantur conferentiae casuum. Imo hoc unum ex illis punctis est, circa quae Episcopi in visitatione liminum Apostolorum Sedi Apostolicae referre debeant. Nam in „instructione S. Congr. Conc. pro Episcopis etc. super modo conficiendi relationes statuum ecclesiarum etc.“ in 3 cap. n. 14 haec respondenda proponuntur: „An habeantur conferentiae theologiae moralis seu casuum conscientiae . . . et quot vicibus habeantur, et qui illis intersint, et quinam profectus ex illis habeatur.“ Cf. decreta Clem. VIII. *de ref. regul.* (Bullar. Rom. t. IV.)

Prudentia vero confessario maxime necessaria est in scientia et doctrina sua applicanda seu communicanda, ut suo tempore sciat loqui, suo tempore sciat tacere: non enim omnia omnibus conveniunt.

Atque id etiam scriptores monent, confessarium debere circa diversas materias morales plures opiniones probabiles scire, sc. quid in quaque re sit vere probabile, quum saepe opiniones sibi contrariae probabiles esse possint. Et quamquam *obligatio* imponi non debet, quamdiu sententia vere probabilis dicit, obligationem non adesse: tamen directio et consilium pro diversa poenitentium conditione in eadem re dari potest et debet modo secundum hanc, modo secundum illam probabilem sententiam: v. Lacroix l. c. n. 1791.

Articulus II.

De obligationibus in ipsa confessione occurrentibus.

§ 1.

De obligatione instruendi et monendi poenitentes.

Cf. S. Alph. n. 608 sqq., Stoz *tribunal. poen.* l. II. n. 126—134, Müller l. III. § 150, Schneider *Man. sacerd.* l. c., Gassner *Pastoral* cap. XVI. p. 740 et 770.

⁴⁴² Instructio vel admonitio supponit, poenitentem in aliqua re ignarum esse vel oblivioni obnoxium. Ignorantia illa vel error accidere

potest 1) de iis, quae sacramentum hinc et nunc recipiendum spectant; 2) circa ea, quae ad communem instructionem christiano homini necessariam et convenientem pertinent; 3) circa particularem aliquam obligationem, quae re ipsa seu objective poenitenti incumbit, sed quae subjective non percipitur.

Pro diverso igitur ignorantiae objecto diversa erit obligatio confessarii talem ignorantiam tollendi.

I. Error vel ignorantia, qua poenitens nescit ea, quae hinc et nunc scitu necessaria sunt ad sacramentum poenitentiae valide, aut etiam ad Eucharistiam licite sumendam, statim depellendus est.

Ergo: 1) Poenitens, qui deprehenditur ignarus rerum fidei, quae necessitate *medii* sive certo sive probabiliter sciri et credi debeant, necessario instruendus est, antequam absolvi possit.

2) Eodem modo instrui debet, qui nescit actum doloris elicere: imo prorsus institui et moneri debet, ut hunc actum semper confessioni praemittat.

3) Qui SS. Eucharistiam ignoret et realem praesentiam Christi Domini, certe hac de re instrui debet, antequam ei Sanctam Communionem sumere liceat: imo qui adeo rudis est, etiam propterea instruendus est, ut praecepta ecclesiastica tam saepe circa Missam urgentia rite implere possit.

Quae instructio circa res maxime necessarias, si spes fundata non est, fore ut poenitens invitatus brevi post aut ad confessarium aut ad parochum redeat, ut extra confessionem instruat, hinc et nunc breviter dari debet.

Sed ut absolute absolutio dari queat, non requiritur, ut poenitens omnia haec memoria retineat: sufficit, eum veritates intellexisse et *cum confessario*, qui praeceat, actum fidei etc. elicere. At imponi prorsus debet tali homini, ut postea se melius instruendum curet.

II. Si poenitens ea quidem scit et fide tenet, quae *medii* necessitate scitu necessaria sunt et quae requiruntur ad sacramenta, quae recepturus est, sed in doctrina christiana aliter valde ignarus et rudis existit: confessarius, si *parochus* est, ex officio sive ex justitia oportunitatem ei praebere debet melioris instructionis acquirendae; si *parochus non est*, haec cura per se ipsi non incumbit, nisi aliquando ex caritate, at semper monendus est poenitens de obligatione melioris instructionis capiendae, imo de *peccato negligentiae*, quam fortasse commisit, accusando et detestando atque de sincera emendationis promissione. — Quod si praestatur a poenitente, absolutio nunc potest dari.

III. Si ignorantia in re particulari versatur, ex qua imminet alicujus legis objectivae violatio, suprema regula discernendi, num et quid moneri debeat, poenitentis bonum spirituale est: modo bonum spirituale recte intelligatur et pleno sensu sumatur tum cum respectu ad ipsius particulare bonum, tum cum respectu ad universale seu commune bonum, quod procurare seu ad quod conferre ipse debeat.

A. *Instructio igitur seu monitio fieri debet:*

1. Si ignorantia est vincibilis sive *culpabilis*: quae autem morali sensu dicatur vincibilis et culpabilis, disce ex iis, quae tomo I. dicta sunt. Nam quia haec ipsa ignorantia a culpa libera non est, omnino expelli debet.

2. Si ignorantia nunc quidem culpabilis et vincibilis nondum est, brevi tamen cessabit aut culpabilis evadet. — Tunc enim *ordinarie* statim monitio fieri debet; sed perpendendae sunt circumstantiae, num forte ipso hoc tempore proximo gravissimum onus poenitenti oriturum sit, at postea cessaturum, quod eum laturum esse vix possit sperari. Nam si ita est, melius nunc tacetur.

3. Si ignorantia versatur circa prima principia moralia proximasve conclusiones. Ratio, cur monitio tunc fieri debeat, est, quia haec ignorantia aut non est aut diu non erit vincibilis. Maxime autem *tunc* urget obligatio poenitentem monendi, si, neglecta monitione, poenitens firmetur in prava consuetudine, quam postea difficiliter depositurus sit, e. g. si puer deprehenditur ex erronea conscientia turpiter agere.

4. Idem die, si ignorantia perdurans ducit vel relinquit formalis peccati periculum, v. g. si poenitens ignorat aut non attendit ad obligationem, qua proximam peccandi occasionem evitare tenetur.

5. Instructio facienda etiam est, si certo praevidetur profutura — etsi poenitenti difficultatem creat — vel certo non nocitura esse: quia, quantum fieri potest sine gravioris mali periculo, etiam materialis laesio legis evitanda et cavenda est.

6. Etiam fieri debet, si silentium confessarii ex adjunctis positivo responso falso aequivalet.

7. Semper etiam instrui debet poenitens, si ex erronea conscientia aliquid habet pro peccato aut pro graviore peccato, quod peccatum aut grave peccatum non sit. Imo adeo verum est, tum instructionem esse faciendam, ut omittenda non sit, etsi forte ansam det, longe saepius veniale peccatum perpetrandi, quod antea cum conscientia *mortalis peccati*, at longe rarius fiebat. Cf. Stoz l. c. n. 127 et Tamb. *meth. conf.* l. 3 c. 4 n. 3. Attende vero, ne, quod *in se* peccatum veniale est, ex circumstantiis scandalali, periculi etc. pro poenitente fortasse sit mortale.

8. Etsi dubium est, utrum monitio profutura sit, an nocitura: monitio fieri generatim debet, si bonum damnumve commune in quaestionem vocatur. Imo illud commune damnum secus imminens tantum esse potest, ut monitionem fieri oporteat, etsi certo provideam, poenitentem nunc saltem nondum obtemperaturum esse, adeoque formaliter peccaturum et absolute indignum fieri. Ceterum perpendendae sunt circumstantiae variae, videlicet quantum sit damnum commune, quam prope immineat et quam certo; quanta timeatur difficultas quantumve damnum poenitentis, quanta spes fructus, quanta fundata ratio putandi ignorantiam esse invincibilem. Nam si spes omnis fructus aberit, inutilis et mere nociva evadit monitio: nisi forte expressa lex, quae in omni casu monitionem praecipiat, positive lata est.

445 **B. Instructio seu monitio fieri non debet.**

In aliis igitur causis, quando grave omnino dubium est, utrum monitio profutura sit annon, poenitens, si in bona fide atque invincibili ignorantia versatur, relinquendus est potius in sua bona fide, ne ex peccato materiali fiat peccatum formale. Cave tamen, ne *facilius* putes, monitionem non esse profuturam, neque poenitentem obsecundaturum.

Sunt quidem, qui severius putent, in omni casu ignorantiam depellendam esse, neque poenitentem satis dispositum haberi posse, si putetur monitis non esse obediturus; nam dispositum non esse, qui nolit obligationes saltem graves adimplere. Sed haec ratio nulla est. Nam poenitens recte hic et nunc putatur habere generalem illam voluntatem omnia praecepta gravia adimplendi: nihilominus ex variis circumstantiis, ut ex ejus spirituali infirmitate et ex gravissimo onere, quod obligatio ipsi ignota allatura est, confessarius multum timere potest, ne hoc onere manifestato gravissima tentatio poenitentem obruat atque prosternat et ad mutandam bonam voluntatem inducat.

Unde erues:

446

1. Timor ille atque periculum inducendi peccatum formale aliquando tantum esse potest, ut confessarius apertum *responsum declinare debeat*, etsi interrogetur. Videl.: si interrogatio procedit ex inani et falsa ratione, confessarius vero scit, ex alia ratione rem interrogatam veram esse, non tenetur semper, imo ne potest quidem semper veritatem detegere. Id praecipue accidit in impedimentis matrimonium dirimentibus, quae post initum matrimonium deteguntur. Haec si ignorantur a putativis conjugibus, ea communiter praestat silentio tamdiu premere, donec remedium ad revalidandum matrimonium afferri possit. Imo si tunc ex alia, sed futili causa conjux de nullitate matrimonii interroget, confessarius, qui veram causam nullitatis noverit, hanc nullatenus indicare, sed conjugis interrogantis rationem futilem atque inanem esse dicere debet. — Quare nihil obstat, quominus etiam uxori interroganti, num conjugale debitum reddere debeat, confessarius respondeat, ipsam id *debere*: nam, persuasione veri matrimonii perseverante, subjectiva obligatio ipsi vere incumbit, etsi objective seu materialiter peccatum est. Sed confer etiam, quae infra „de matrimonio“ dicentur de alio remedio tunc adhibendo n. 826.

2. Multo difficiliter silere potest confessarius, si videt, hominem in officio aliquo constitutum ea, quae sui officii sunt, ignorare. Nam 1) longe facilius scandalum aliorum oritur, quum vident, eum in negligentia sua persistere; 2) difficiliter est, in ea re inculpabilem ignorantiam statuere; 3) plerumque contra bonum commune peccatur vel facile peccari potest ab iis, qui officii sui sunt ignari. Quare si sacerdos, parochus, iudex etc. in gravi aliqua ignorantia vel errore versatur, confessarius generatim eum admonere debet, neque multum attendere, utrum videatur monitio esse profutura necne. Attamen si revera res desperata est, neque grave scandalum videtur excitare, etiamtum accidere potest, ut accuratior instructio omittenda sit.

3. Non abs re S. Alph. monet, aliquando imprudenter agi, si *mo- neantur* rudes de speciali aliqua et graviore malitia, quam peccata ex circumstantiis contrahunt, v. g. de graviore malitia adulterii prae fornicatione, de malitia incestus, si quae inhonesta aguntur inter pueros cognatos etc.: ne videlicet relabentes post cognitionem acceptam longe gravius peccent. — Tum vero illa instructio dari debet, quando prudenter putatur, eam graviore malitiae cognitionem poenitentem *efficaciter* impedituram esse a peccato iterando. S. Alph. *praxis confess.* n. 39.

§ 2.

De obligatione remedium afferendi contra relapsum.

447 Summi momenti est confessarium id attendere, ut non tantum poenitentem nunc cum Deo reconciliet, sed ut eum pro futuro etiam tempore in suo officio contineat atque a peccatis praeservet. Quare imprimis curare debet, ut poenitens muniatur firmis remediis contra peccata gravia, ut evitet pericula et occasiones, maxime eas, quae grave peccatum quidem nondum sunt, sed facile in grave peccatum periculumve degenerare possunt, dein etiam ut poenitens solide instituat in fugiendis peccatis levioribus atque perfectiora sectari paulatim assuescat.

Quod ut rite effici possit, confessarius 1) radices et causas peccatorum investigare debet, 2) indolem et ingenium poenitentis introspeciat oportet.

Afferam breviter ea, quae Lacroix l. 6 p. 2 n. 1825 omnino ad rem proponit.

I. Remedia universalialia ad praecavenda peccata et ad profectum faciendum:

1. Praecipuum et universale remedium ad omnia vitia extirpanda et inserendas virtutes est humilis et frequens oratio cum magna fiducia in Deum. — Quare omnino inculcandum est poenitenti, ut tempore tentationis *statim* oret atque cum multo fervore atque constantia divinae gratiae auxilium imploret. Poenitentes magis pii inducendi sunt, ut sibi familiarem reddant usum precum jaculatoriarum atque frequenter per diem pia aspiratione ad Deum utantur.

2. Multum juvat, imo necessarium est, frequenter renovare propositum non peccandi, atque circa observationem propositi conscientiam discutere. Quare poenitens saltem mane non obiter, sed serio proponat cavere a peccato, imo saepius in die hoc propositum repetat, vespere vero examen conscientiae per aliquod tempus instituat, non perfunctorie, sed percurrando singula diei tempora vel actiones, atque sincerum dolorem de omnibus peccatis eliciat.

3. Frequens confessio; quae post lapsum in peccatum mortale *statim* assumatur, alias statis temporibus fiat.

4. Frequens accessus ad S. Communionem, at cum debita praeparatione et gratiarum actione.

5. Fuga malorum sociorum, et conversatio cum piis et benemeritis¹.

¹ Universalis hoc extendi potest et debet ad fugam cujuslibet occasionis et periculi peccandi, imprimis cujusunque occasionis proximae, dein omnis gravioris periculi etiam remotioris, quantum moraliter possibile est. Speciales occasiones et pericula peccati, a quibus fideles arcendi sint, in qualibet regione cognosci debent tum ex peritorum consilio, tum ex monitis Praesulum. — Americae Sept. Concilia haec pericula pro sua regione exhibent, etiam alibi maxime attendenda:

1. Frequentationem cauponarum et potationem praecipue diebus Dominicis. [Prudenter monet Konings *Theol. mor.* n. 1466, esse aliquot dies et festivitates, relate ad quas prae aliis vigilandum sit, ne fiant peccandi occasiones, videlicet: dies, quibus operarii recipiant hebdomadariam mercedem; dies publico jure feriales, ut

6. Lectio piorum librorum.

7. Meditatio veritatum aeternarum, et vitae Christi et Sanctorum.

8. Recordatio frequens Dei ubique praesentis.

9. Recordatio novissimorum secundum S. Scripturam (Eccli. 7, 40): „In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis.“

10. In poenam relapsus assumere voluntariam poenitentiam, eamque jam praeve constituere. Quod remedium summopere commendandum est non tantum contra peccata gravia, sed etiam contra leves defectus vel solas imperfectiones, si quis ad perfectionem adspirat. Quare qui serio progressum facere cupit, si ex aliqua culpa proposita sua, etsi peccatum nullatenus respiciunt, neglexit, sine ulla sui commiseratione statutam poenam infligere debet, atque ita defectum commissum abundantiam compensatione diluet. Nihil vero pejus, quam hac in re inconstantem se gerere.

11. Specialem devotionem exercere erga SS. Cor Jesu, erga B. Mariam Virginem, erga Angelum custodem: quae ut melius exerceatur, pauca quaedam statuenda sunt pia opera, quae in hunc finem *constanter* fiant. Melius est enim pauciora constanter agere, quam plura sine constantia et ordine, sed secundum genium et transitorias consolationes.

12. Fiducia et perseverantia etiam post relapsum semper retinenda. Nihil magis vires spirituales corrodit, quam animum despondere, atque propter frequentes relapsus emendationem pro difficiliore vel quasi impossibili habere. Quod certe ex aliis remediis male adhibitis oritur, atque in occulta quadam superbia fundatur. Quare abjectam omni fiduciam, quam homo in se ipso ponat, eo major fiducia in Deo Deique auxilio collocanda est, qui quo frequentiora et graviora peccata commissa fuerint, eo magis hominem lege sua pungit atque urget, ut tandem aliquando a peccatis desistat, atque semper ad auxilia danda paratus est.

II. Remedia specialia contra diversa vitia.

448

Contra superbiam.

1. Considera: Quid fuisti? Nihil. — Quid es? Quoad animam multis tenebris involutus, multis passionibus subjectus, peccatis multis oppressus, fortasse Dei inimicus; quoad corpus bestiis similis, saccus stercorum. — Totus homo, ut S. Ignatius in *exercit. spirit.* (hebd. 1. exercit. II.) notat, quasi „ulcus et apostema, ex quo tanta sanies peccatorum, tantaque vitiorum lues defluxit“.

2. Exemplum Christi Domini, cujus sectatorem quis fidelis se esse fatetur, praecipue in humilitate eluxit, humilitatemque prae omnibus com-

4. Julii, 1. Januar.; dies Bacchanal.; feria II. Paschatis et Pentecostes; dies festus St. Patritii; dies publicarum electionum, publicarum excursionum, certarum nundinarum, dein vigiliae, quae agantur ad cadavera defunctorum; convivia baptismalia, nuptialia, funeralia.]

2. Ludos scenicos et theatra, aliosque ludos, si qui peccandi ansam praebere soleant: monent tamen PP., ne confessarius vel parochus omnia indiscriminatum condemnans imprudenti zelo et nimio rigore omnia perdat.

3. Lectionem scriptorum haereticorum, quae ex industria a sectariis inter ipsos catholicos sparguntur.

4. Frequentationem scholarum haereticarum vel impiarum.

5. Participationem cum sectis occultis.

mendat: „Discite a me, quia mitis sum et humilis corde“; contra superbia maxime peccatum diaboli est.

3. Humilitas ducit ad aeterna bona atque thesaurum divinae gratiae aperit, superbia claudit. „Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.“ Jac. 4, 6.

4. Ad humilitatem acquirendam humiliatio necessaria est. Quare quantum patitur decor statûs, a quolibet moderatio adhibenda est in externo splendore, cum simplicibus et humilibus conversandum, laus propria non quaerenda, sed cavenda.

449 Contra avaritiam.

1. Scriptura dicit: „Avaro nihil est scelestius... Nihil est iniquius, quam amare pecuniam; hic enim et animam suam venalem habet“. Eccli. 10, 9 etc.

2. Possessio multarum divitiarum non satiat animam, sed eam potius exerceat atque pecuniae famem auget: quare quo majore moderatione aliquis utitur, eo securior erit atque magis quietus.

3. Omnia brevi relinquenda sunt: relinquentur haeredibus fortasse ingratis, prodigis. Nonne praestat perituris divitiis aeternos thesauros colligere? „Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt, et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in coelo, ubi neque aerugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur“: v. Matth. 6, 19. 20. „Facite vobis amicos de mammona iniquitatis“: Luc. 16, 9.

4. „Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli.“ I. Tim. 6, 9. Christus propter nos egenus factus est: si melior fuisset via ad coelum, Christus eam nobis ostendisset.

450 Contra luxuriam.

1. *Fuga* earum rerum earumque personarum, quae aspectu vel conversatione ad aliquid turpe excitant; omnisque periculosae familiaritatis evitatio.

2. *Fuga otii* et honesta occupatio assidua.

3. *Custodia sensuum*.

4. Corpus delicate non nutriendum, sed potius aspere tractandum exemplo tot Sanctorum, qui in proprium corpus tamquam in hostem infensissimum saevierunt. Quodsi haec altiora videntur, saltem imitandi sunt aliqua corporis mortificatione in cibo, potu, molliore lecto etc.

5. *Tentatio* a primo exordio suppressenda et debellanda est: quo magis creverit, eo difficilius vincetur.

6. Hic imprimis humilis oratio necessaria est. „Et ut scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientia, scire, cujus esset hoc donum, adii Dominum et deprecatus sum illum“: Sap. 8, 21 — quae a proprio textûs sensu huc trahi possunt.

7. *Devotio erga B. Mariam V.*, imprimis in ejus immaculatam Conceptionem et purissimam Virginitatem. Multis profuit quotidie mane et vespere, et in tentationibus oratiunculam illam fudisse: „O Domina mea, o mater mea, memento, me esse tuum; serva me, defende me ut rem ac possessionem tuam“.

8. *Operibus misericordiae* sibi Deum propitium reddere.

Contra gulam. 451

1. *Gulositas* est vitium turpe, humanam nobilitatem deprimens atque affine impuritati.

2. Cavendum ab iis, quae magis gulam excitare solent, ut condimenta et deliciores cibi, aut si illis utendum est, tum praecipua cura habenda.

3. In corporis refectione non tota mens cibo et potu occupari debet, sed potius aliis piis considerationibus locus dandus est, ut Christi Sanctorumve imitationi, vel similibus.

4. *Mensuram cibi* antea aliquis sibi praefinire potest, eamque, si rationabiliter fecit, ne transgrediatur, sed si tentatio urget, potius victoriae causa infra eam haereat.

5. In omni cibo vel potu sumendo aliquam, etsi parvam, abnegationem quaerat.

Contra invidiam. 452

1. *Invidus* est tortor sui ipsius, atque hoc vitium omnium est stultissimum.

2. Sicut aliis invidere diabolicum est, ita de aliorum felicitate gaudere omniumque felicitatis participem se existimare divinum quiddam est, quum ille, qui ita gaudet, Deo similis sese in omnes quasi diffundat. Quod Deus re facit, ille facit saltem affectu.

3. Omnes homines nobis fratres sunt, per Deum et Christum, consortes vocati gloriae coelestis pro tota aeternitate: in quam invidus intrare nequit.

4. Quo melius invidia vitetur, praestat ei, contra quem invidiae affectus exurgit, positive benefacere, vel saltem pro eo speciatim orare.

Contra iram. 453

1. Proderit occasiones externas irae abscondere, ut ludos, potationes; alias, quae caveri non possint, praeparatione mitigare.

2. Deus totius fons sanctitatis juste nobis irasci potuit, atque vindictam sumere. Si ipse nobis pepercit, nonne justum est, etiam nos proximo parcere?

3. Si proximus venia dignus non est, Christus dignus est, cui venia pro proximo detur: ipse quasi veniam a nobis postulat.

4. Nisi veniam damus, neque nos a Deo veniam recipimus. Terribilis est oratio, quam quotidie fundimus: „Dimitte nobis: sicut nos dimittimus“; quae petitio in maledictionem vertitur.

5. In ipso irae affectu lingua continenda est; facilius enim est omnino tacere, quam in ira sese moderari.

Contra accediam. 454

1. Scriptura dicit: „Utinam frigidus esses, aut calidus; sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo“: Apoc. 3, 15. 16. Adeo detestabilis Deo est accedia et tepor.

NB. Textus ille tamen recte intelligi et explicari debet, ne falso rigori locus detur.

2. *Tempus breve* est. Quare, sicut messorum tempore messis indefessi colligunt, nobis hoc brevi vitae tempore colligendi thesauri pro aeternitate. Quis non uno die strenue laboret, si pro totâ eâque longissimâ vitâ omnes

thesauros sibi possit colligere? Nonne vita etiam longissima aeternitati comparata uno die brevior est?

3. Non proficere est deficere. Nemo in eodem statu permanet.

4. Quot labores assumuntur a multis pro mundana gloria atque mundanis divitiis! Nonne Deus et coelum pluris valent?

5. Quo facilius tepor vincatur, *ordinate* vivendum est, i. e. secundum ordinem antea praefinitum. Mane fervens propositum concipiendum, vespere examen conscientiae faciendum est et sequentis diei labores atque occasiones sunt praevidendae.

Articulus III.

De obligationibus confessionem subsequentibus.

455 Post exceptas confessiones duplex obligatio consideranda est, una, quae *per se* oritur idque semper, obligatio servandi secretum sacramentale, altera, quae per accidens existere potest, corrigendi, si qui sunt, defectus commissos. De utroque pauca dicenda sunt.

§ 1.

De secreto sacramentali seu sigillo confessionis.

Cf. praecipue S. Thom. III. suppl. q. 11, S. Alph. n. 633—661, Lugo *de poen.* disp. 23, Sporer *theol. sacram.* p. III. cap. 7, Elbel *de poenit.* n. 477—525.

Punctum I.

De ipsius sigilli obligatione.

Sigillum confessionis sive sacramentale sigillum obligatio est sub secreto servandi ea, quae ex confessione sacramentali cognita sunt. Quam obligationem eamque strictissimam adesse, nemo est qui neget. Sed ejus originem atque conditionem diligentius inspicere convenit.

I. Obligatio sigilli sacramentalis est ex lege divino-naturali, ecclesiastica lege confirmata.

II. Obligatio haec semper spectat ad virtutem religionis, ad virtutem justitiae potest *duplici* ratione spectare.

III. Obligatio religionis parvitatem materiae per se non admittit, obligatio justitiae eam admittere potest.

IV. Quare sigilli sacramentalis obligatio, si totaliter respicitur, in eo discrepat ab omni alio secreto, quod 1) parvitatem materiae non admittat, 2) quod secreti obligatio etiam erga eum ipsum urgeat, qui confessus est, seu quem secretum respicit, 3) quod nulla unquam exceptio admitti possit, quae a servando secreto eximat.

456 **Explicatio.** Ad I. nota:

1. Ex lege ecclesiastica sufficit afferre verba Concilii Later. IV. cap. 21: „Omnis utriusque sexus“, ubi sic habetur: „caveat autem omnino confessarius, ne verbo aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur

peccatorem, sed si prudentiore consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personae caute requirat.“ Denzinger n. 363.

2. Legem vero divino-naturalem esse dico, quia lex illa servandi secretum non est expresse et formaliter divinitus lata, sed ex ipsa institutione confessionis divinitus facta *naturaliter consequitur*. Certum est enim, confessionis legem fideles adstringere, secundum quam peccata gravia confiteri *debeant* nec teneantur *nisi secreto* confiteri, peccata levia sic confitendi atque spirituali divinoque remedio sacramenti utendi *jus habeant*. At universalis illa lex, illudque commune jus fidelium sartum tectumque minime esset, nisi strictissima obligatio servandi secretum confessarios ligaret; obligatio enim confitendi peccata eaque gravissima et occultissima nimis odiosa evaderet, imo periculum vitam humanam atque sociale gravissime perturbandi induceret, nisi summa securitas fidelibus praeberetur, qua confidere possent, nunquam fore ut secreti laesio esset timenda. Et ne causa daretur vel occasio hallucinationis, debuit illa lex secreti ita imponi, ut ne in levissima quidem re eam infringere liceret: nam etsi in se fortasse res levissima esset, licentia tamen infringendae secreti legis in re, quam confessarius levem putaret, ingentis abusus periculum imminentissimum crearet, neque unquam fideles *tuto* omnia dicere possent, quae accusanda esse putarent. Cf. S. Alph. n. 635, Lugo l. c. n. 1—16.

Ad II. Malitia, quae in laesione sigilli qua talis reperitur, ad quandam sacrilegii speciem recte reducitur; debet tamen tamquam sigilli sacramentalis laesio indicari, ut infima et integra species intelligatur. Sacrilegii rationem inesse patet ex eo, quod adsit *abusus sacramenti*.

Insuper accedit obligatio communis servandi fidem, quae in quasi-contractu nitatur. Nam quum confessarius *ex officio* excipiat accusationem poenitentis, *fidelitatem* servare ex *quadam justitia* debet, i. e. secretum servare in omnibus rebus, quae secreta manere poenitentis interest. Ex natura sua autem omnis materia accusationis, et quae cum accusatione cohaereat, secretum postulat.

Sed non raro hujus secreti violatio diffamationem poenitentis secum ferat: quod si accidit, sigilli violatio *alterius injustitiae* malitiam habet, i. e. injustam famae laesionem.

Ad III. Quoniam vero diffamatio oritura levis esse potest vel nulla, 457 atque etiam prioris illius fidelitatis objectum singillatim pro se sumptum saepe est levis momenti: propterea dixi, si abstrahas a religionis laesione et radicali illo ad religionem respectu, illas *justitiae* laesiones praecise sumptas parvitatem materiae admittere.

Ad IV. 1. In nulla unquam re aut occasione vel minimam revelationem sigilli sacramentalis licitam esse, *certissima* est sententia: v. S. Alph. l. c. n. 634, ita ut ne ad vitandam quidem propriam mortem, ad salvandam rempublicam, ad extremam necessitatem spirituales levandam id unquam liceat.

2. Si igitur de re ex confessione cognita interrogatio fiat, per se ipsa interrogatio reprehendenda et retundenda est. At si confessarius aliter aut interrogantem retundere, aut suspicionem contra poenitentem repellere non satis certo possit: potest et debet etiam cum juramento dicere, poenitentem haec sibi non dixisse, se nihil prorsus de hac et illa re scire. Quae omnia sine ulla mendacii specie dici possunt et debent, quum sit restrictio omnino palpabilis, confessarium haec dicere — neque aliter eum loqui posse